

בס"ד, יום שלישי טז/ אדר תש"ע שם: _____ זמן: _____

מבחן שבועי מסכת סנהדרין עה – פא (50)

א. (1) האם שרי לבעול אשה או לספר עמה מאחורי הגדר לשם רפואה (פרט), ומדוע? (2) מי הן "אשה ובתה" דקתני במתניתין, ומה ההכרח לבאר כן? וכמאן אתיא מתניתין? (3) מי נכלל בכלל אשה ובתה, ומנין דאף הן בכלל אשה ובתה (באר בקצרה)? ומי עוד בכלל הנשרפין?

ב. (1) באיזה זכרים איירי הברייתא דבעינן למילף דדינם כנקיבות, וכיצד ילפינן להו? (2) מאי חשיב "למטה" ומאי חשיב "למעלה", ומה ילפינן ממה (פרט)? (3) מה הסלקא דעתין דאם אמו תיאסר מדאורייתא, ואמאי באמת אינה נאסרת? ואמאי לא פרכינן האי פירכא גם על הילפותא דשאר דיריה משאר דידה?

ג. (1) מי היא ה"בלתו" שנודון עליה בסקילה, ומי היא הכלה שמותר בה, ומה הסלקא דעתין בסוגיין למילף חד מחברתה, ואמאי באמת לא ילפינן? (2) היכן כתובה האזהרה והעונש לבתו מאנוסתו? (3) מה דרשינן מדכתיב "לא תחלל את בתך להזנותה?"

ד. 1) מי חשיב "רוה" ומי חשיב "צמאה", ומדוע? ומה נאמר על המחברין? 2) המשיא אשה לבנו קטן, האם הגון הוא או לאו, ולמאי מהני אלו הנישואין, ולמאי לא מהני? 3) האם להלוות סלע לעני, הוא דבר הגון או לאו (פרט), ומדוע? ומה נאמר עליו? 4) איך נדרש הקרא ד"אותו ואתה?" 5) האם יש שיעור לכלי המכה כדי לחייב במיתה, ומדוע?

ה. 1) האם מיתה חמורה מנזיקין, או דנזיקין חמורים ממיתה, ומנלן? 2) מה הם התנאים כדי לחייב מצמצם, ובאיזה אופנים הוי פלוגתא האם חייב המצמצם? 3) המצמצם באופן דסוף חמה, מה דינו, ומדוע?

ו. 1) המסלק תריס בפני חץ, מה דינו, ומדוע? ומה הדין לענין נזיקין בכהאי גוונא? 2) הזורק חץ וסממנים בידו או בשוק, ולבסוף נתפזרו או שהוא פיזרן, האם יש לחייבו, ומדוע? ומה הדין היכא דבשעת זריקת החץ לא היו סממנים, ורק אחר כך הזדמנו בשוק, אמנם לא קנאם ולא ריפא עצמו, ומדוע? 3) זרק צרור בכותל וחזר לאחוריו והרג, מה דינו במזיד ובשוגג, ומדוע? 4) המקדש מי חטאת ונפלו המים על צד הכלי וחזרו ונפלו אל השוקת, מה דין הקידוש, ומדוע? 5) כפתו ואשקיל עליה בידקא דמיא, מה דינו, ומדוע?

ז. 1) הזורק צרור למעלה ונפלה והרגה, מה דינו (פרט), ומדוע? ואמאי אינו דומה לאבנו סכינא ומשאו שהרגו דרך נפילה? 2) הכוהו עשרה בני אדם בעשרה מקלות ומת, מה דינם (פרט), ומדוע? 3) ההורג את הטיפה או את הגוסס, מה דינו, ומדוע? ומה דין רובע את הטיפה, ומדוע? 4) טריפה שהרג או שרבע, מה דינו (פרט), ומדוע? 5) מה דין עדי טריפה שהוזמו, ומדוע? 6) לענין מה אמרינן דכמיתת בעלים כך מיתת השור?

ח. 1) אמדוהו למיתה והיקל ולבסוף מת, מה דינו, ומדוע? 2) אימתי חובשין, ואימתי מוציאין מן החבישה, ומהיכן ילפינן, ואמאי דווקא מהתם ילפינן? 3) מה דין אמדוהו למיתה וחי, או אמדוהו לחיים ולבסוף מת, ומהיכן ילפינן? 4) נתכוין להרוג את הבהמה או נפל, והרג את האדם, מה דינו, ומדוע?

ט. 1) המתכוון להכות את חברו באופן מסוים, ולבסוף הוכה באופן אחר ומת, מה דינו, ומדוע? 2) נתכוון להרוג את זה והרג את זה, האם נענש בעונש מיתה, ומדוע? ומה הדין היכא דאמר דאינו מתכוון לאדם מסוים, או התכוון לגוף מסוים בסוברו שהוא פלוני ונמצא שהוא אחר, או באופן שאומר דמתכוון לאותו שעומד שם, ומדוע? 3) הזורק אבן לתוך חבורת בני אדם, מה דינו (פרט), ומדוע? 4) מה דין ה"קבוע" לענין תערובת, ומניין?

י. 1) המתכוון להרוג את זה והרג את זה, מה דינו לענין תשלומים, ומנלן? 2) מהיכן יליף חזקיה להקיש אדם לבהמה, ובהכאא של איזה אדם איירי האי קרא? 3) אמאי נקט חזקיה בדבריו שוגג ומזיד, מתכוין ואינו מתכוין, ודרך עליה ודרך ירידה? 4) "רוצח שנתערב באחרים", באיזה רוצח איירי הכא, ובמי נתערב, ומה דינו, ומדוע?

יא. 1) שור שנגמר דינו להסקל שנתערב בשוורים מעליא, מה דינם, ומדוע? ומה הדין היכא דנתערב שור ברובא שנגמר דינם להסקל, ומדוע? 2) פרה שהמיתה שנתערבה באחרים ואחרים באחרים, מה דינם? 3) פרה שהמיתה ואחר כך ילדה, מה דין הולד (פרט), ומדוע?

יב. 1) האם הפלוגתא דזה וזה גורם תליא בפלוגתא דחוששין לזרע האב? 2) כיצד פסקינן בפלוגתא דעובר ירך אמו? 3) חייבי מיתות שנתערבו, כיצד דיינינן לה, ומדוע? 4) נתערבו נסקלין בנשרפין, מה דינן, ומדוע?

יג. 1) ראה שאביו עבר על דבר תורה, כיצד יוכיחנו, ומדוע? 2) מי שנתחייב שתי מיתות בית דין בזה אחר זה, או בבת אחת, מה דינו, ומדוע? 3) האם אפשר לקבל עדים על אדם שכבר נגמר דינו למיתה, ומדוע? 4) איך נדרש הקרא ד"אל ההרים לא אכל וגו'", ומה ההכרח לדרוש הכי?

יד. 1) מה היא "כיפה", וכיצד מתים בה, ובאיזה אופן אמרינן דהעובר עבירות שיש בהו מלקות נידון בכיפה, ומאי טעמא נענש בכיפה? 2) ההורג נפש שלא בעדים, מה דינו (פרט), ומדוע? 3) על מי נאמר דקנאים פוגעין בו, ומנלן? ועל מי נאמר דמיתתו בידי שמים?

בהצלחה!

- א. (1) איכא מאן דאמר דבאשת איש אסור, משום דבעריות יהרג ואל יעבור. אבל בפנויה שרי. ואיכא מאן דאמר דאף בפנויה אסור, או משום פגם משפחה, אי נמי כדי שלא יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות.
- (2) לדעת אביי קאי על חמותו ואם חמותו, ומתניתין ר' עקיבא היא דאף אם חמותו כתיבא בהאי קרא, וביאר רש"י דליכא למימר דקאי על אשתו ובתה או אמה, דהא מדקתני במתניתין יש בכלל אשה ובתה בתו ובת בתו וכו', משמע דאשה ובתה קאי על המפורשות בהדיא בקרא לאיסורא, וליכא למימר דרק אחת מהן אסורה, דאי הכי, הוי ליה למתני הבא על האשה שנשנא בתה, או הבא על האשה ואמה. [ובתוס' נראה מהלך אחר]. ורבא דסבר דאף לר' עקיבא אם חמותו לא מפורשת בקרא, ביאר דעל כרחק תני במתניתין הבא על אשה שנשנא בתה.
- (3) אף בתו מאנוסתו ובת בתה ובת בנה, וכן בת אשתו מאיש אחר ובת בתה ובת בנה, וכן חמותו ואם חמותו ואם חמיו. ובת אשתו ובת בתה ובת בנה, אזהרתן מפורשת להדיא בקרא וילפינן גזירה שוה זימה זימה מאשה ואמה, דאיכא שריפה. ובבתו מאנוסתו ובת בתה ובת בנה, ילפינן גזירה שוה הנה הנה מאזהרה דאשה ובתה, והוי כאילו כתב בה זימה וילפינן מעונש דאשה ואמה. ואם חמותו, לר' עקיבא מפורשת להדיא, ואם חמיו ילפינן מזימה זימה דעשה למעלה כלמטה, ולדעת ר' ישמעאל, אף אם חמותו ילפינן מהתם. וכן נכלל בנשרפין אף בת כהן שזינתה.
- ב. (1) מסקינן דהיינו שאר הבא ממנו כבת אנוסתו ובתה, דילפינן להו משאר דידה דמפורש להדיא בקרא, בגזירה שוה דהנה הנה, וביאר רש"י דחשיב כאילו כתב "זימה" אף בבתו מאנוסתו, והדר ילפינן זימה זימה דהוי בשריפה. [ובדעת התוס' כתב המהרש"א, דאחר דחשיב כאילו כתיב בה זימה, חשיב כאילו מפורש בה שריפה, דילפינן מבת אשתו דזימה היינו שריפה].
- (2) לדעת אביי, "למעלה" היינו הדורות שלמעלה מאשתו, דהן חמותו ואם חמותו. ו"למטה" היינו הדורות שתחת אשתו דהן בתו ובת בתו. וילפינן דכשם שבעונש עשה למטה מאשתו כאשתו, כן נמי למעלה מאשתו עשה כחמותו. והדר ילפינן דכשם שבדורות שלמטה מאשתו הוהיר, הוא הדין בדורות שלמעלה מאשתו הוהיר. ולדעת רב אשי, "למעלה" היינו למעלה באיסור והיינו האיסור החמור, ו"למטה" היינו למטה באיסור דהוא האיסור הקל, וילפינן "למטה" מ"למעלה" דכשם שלמעלה אסור אף למטה אסור. ולענין אזהרה פירושו כדפירש אביי, דילפינן דורות שלמעלה מדורות שלמטה.
- (3) דכיון דילפינן שאר דידה משאר דידה, הוא הדין נילף דכשם שאם אמה אסורה אף אם אמו תאסר. ולדעת אביי ממעטינן לה מדכתיב "אמך היא". ולרבא היינו טעמא משום דאיכא פירכא, דאי שריפה חמורה, איכא למיפרך דמה לשאר דידה דיש בה שריפה, תאמר בשאר דידה דיש בה רק סקילה. ולמאן דאמר דון מינה ומינה איכא עוד פירכא, דלא מסתברא דאמו בסקילה ואם אמו הרחוקה תהיה בשריפה. ועוד, דכיון דדיינינן מינה ומינה, נימא דבעינן דומיא דאם אמה דאין חילוק בין אמה לאם אמה, והא הרי לא משכחת לה בשאר דידה. והאי פירכא אתיא אף למאן דאמר סקילה חמורה. ולמאן דאמר דון מינה ואוקי באתרא, אי נימא דשריפה חמורה, הא ליכא קל וחומר, ואף אי נימא דסקילה חמורה, מכל מקום איכא למיפרך דנילף מינה דכשם שלא חילקת בה בין בתה לאם אמה, הוא הדין אין לחלק בדידה בין בתו לאם אמו, וכוין דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי לא ילפינן מינה כלל. ולמאן דאמר שריפה חמורה, אף בלאו האי טעמא ניחא, דליכא למימר להחמיר ולדונה בשריפה. עיין מהרש"א ומהרש"ל. והאי פירכא לאו פירכא לילפותא דשאר דידה משאר דידה, משום דחשיב כאילו כתיבה זימה להדיא בשאר דידה ועיין מהרש"א.
- ג. (1) כלת בנו מפורש איסורה בתורה. ואילו כלת אשתו דהוי אשת חורגו שריא ליה. וסלקא דעתין בסוגיין דכשם דילפינן שאר דידה משאר דידה, הוא הדין נילף שאר דידה משאר דידה לענין כלתו. ולדעת אביי ממעטינן לה מ"כלת בנך היא". ולדעת רבא היינו משום דאיכא פירכא, דאי סקילה חמורה, ליכא למילף משאר דידה דמה לשאר דידה דיש בה סקילה, תאמר בשאר דידה דליכא סקילה. ואף למאן דאמר שריפה חמורה ושפיר איכא קל וחומר, מכל מקום למאן דאמר דון מינה ומינה ליכא למילף, משום דאי ילפינן איכא למילף דמה הוא לא חילקת בין אמו לכלתו, אף היא לא תחלוק בין אמה לכלתה, וכיון דלא הוי מינה ומינה לא ילפינן. ולמאן דאמר דון מינה ואוקי באתרא, מכל מקום כיון דאיכא נמי למילף מינה דכשם שבו חילקת בין בתו לכלתו, הוא הדין בה תחלק בין בתה לכלתה, וכיון דאיכא למילף הכי ואיכא למילף הכי לא ילפינן כלל.
- (2) לדעת אביי הוי בכלל בתה, דאם על בתה ענש והוהיר, ודאי דאף עליה דבתה באה מכוחה ענש והוהיר. ולדעת רבא ילפינן מגזירה שוה דהנה הנה, דבתה כבת בתה, ושוב ילפינן מזימה זימה לענין עונש. ולדעת אבוה דרב אבין, עונש ילפינן לה מדכתיב גבי בת כהן "ובת איש", וליכא למימר דהוי כבת כהן שאין בוועלה בשריפה, ולאביי הוא משום דכתיב "את אביה היא מחללת" יצאה זו שאביה מחללה שנידון בשריפה, ולרבא הוא משום דאינה בכלל עונש אחר דאיכא למימר דרק היא יצאה לרון בשריפה. ואזהרה ילפינן מדכתיב "אל תחלל את בתך להזנותה".
- (3) לדעת אבוה דרב אבין ילפינן מינה אזהרה לבא על בתו מאנוסתו, ומדכתיב "ל" יתירא ילפינן למוסר את בתו שלא לשם אשות. ולאביי ורבא דלא בעינן אזהרה לבתו מאנוסתו, דרשינן מהאי קרא אזהרה למשיא בתו לזקן, ולמשהה בתו בוגרת, דגורם לה לזנות.
- ד. (1) קאי על המשיא אשה לזקן, דהזקן חשיב "רוה" דאינו צמא לתשמיש, והמחברו עם ה"צמאה" לתשמיש נאמר עליו "לא יאבה ה' סלוח לו". וכן קאי על המשיא אשה דחשיב "צמאה" לקטן דחשיב "רוה". וכן קאי על המשיב אבידה לכותי, דמחשיב את ה"רוה" דהיינו הכותי שאינו צמא ליוצרו, כ"צמא" דהיינו ישראל, ומגלה בזה דאינו משיב אבידה משום מצות יוצרו, דהא אף לכותי משיב כדרך שמשיב לישראל.
- (2) סמוך לפרקו הגון הוא, דבזמן זה אין חשש שתזנה עליו. ומהני אלו הנישואין דלא יחשב בעילת זנות, וכן לענין חיוב כתובה. אמנם לענין חיוב חליצה ויבום לאו מידי הוא.
- (3) להלוות לו בשעת דוחקו לצורך מזונות, דבר הגון הוא, ונאמר עליו "או תקרא וה' יענה". אבל להלוות לו כשגבאי המלך באין לגבות ממנו המס, אינו הגון דהא אם לא היה מלווה היו פוטרים אותו, ועליו נאמר "ומצאוהו צרות רבות רעות", ולרש"י בחגיגה מאי דאינו הגון היינו דמלוה לו בשעת דוחקו, דבזמן זה קונה ביוקר דאינו מצוי בזול, ונאמר עליו "אם טוב ואם רע".
- (4) לדעת אביי נחלקו בו ר' עקיבא ור' ישמעאל, דלר' עקיבא אתי קרא למימר דאף באם חמותו איכא שריפה. ולדעת ר' ישמעאל לא איירי כלל באם חמותו, ו"אתהו" היינו אחת, דרק אחת נשרפת אבל אשתו אינה נשרפת. ולדעת רבא, ר' ישמעאל דרש דאף באופן דרק אחת מהן קיימת איכא שריפה, והיינו חמותו לאחר מיתת אשתו. ולדעת ר' עקיבא, "אתהו" היינו תרוויהו, דרק בגוונא דתרוויהו קיימות איכא שריפה אבל חמותו לאחר מיתתה הוי רק בארוה.
- (5) בכלי אבן או עץ, בעינן שיעור למכת מות, כדכתיב ביה "יד", אבל לענין ברזל לא בעינן שיעורא. ולרש"י היינו באופן דנוקב על הברזל במקום חלל, דקים להו דבכל שהוא נהרג. ולתוס' איירי באופן דמיורך זיף, דקים להו דבכל שהוא הורג. אבל בנוקב במקום חלל, כל דבר לא בעי שיעורא.

ה. (1) לענין שוגג כמזיד ואונס כרצון, נזיקין חמור ממיתה, דהא במיתה פטור דבעינן כוונה, ואילו בנזיקין ילפינן מדכתיב פצע תחת פצע לחייבו. [אמנם הוכיחו התוס', דהני מילי דווקא באונס כעין אבידה דקרוב לפשיעה, אבל באונס כעין גניבה אף בנזיקין פטור]. ולענין חיוב מצמצם, דלענין מיתה ילפינן לה מריבויה ד'אזו באיבה', לדעת רב אחא בר רב, נאמר הוא רק לענין מיתה, אבל לא לענין נזיקין משום דכתיב ביה "רוצח הוא", ולדעת רבינא קל וחומר הוא דאף לענין נזיקין יש לחייבו.

(2) לדעת רש"י, באופן דההורג כבר מזומן, וכפתו והניחו לפניו, לכולי עלמא חייב, ובאופן דההורג אינו מזומן, אלא רק סופו לבוא, לכולי עלמא פטור. וכן בכפתו לפני אריה כולי עלמא מודו דפטור, משום דאף בלא הכפיתה היה הורגו. ולדעת תוס', הכל תלוי באם התחיל בו כבר הנוק הגורם למותו, ובאריה דפטור, היינו משום דלא התחיל בו הנוק. ואם כפתו לפני יתושין, נחלקו בו רבא ורב אשי, האם הכל חשיב הורג מזומן או התחיל בו הנוק, או דכיון דעל ידי כמה כתות נעשה, לא חשיב כהורג מזומן וכהתחיל בו הנוק הממיתו. וכן נחלקו רבא ור' זירא גבי כפה עליו גיגית ופרע מעליו המעזיבה, האם כיון דמיד התחיל בו ההבל והצינה יש לחייבו, או דכיון דרק כשמתחזק ההבל והצינה יש בהם כדי להורגו, אין לחייב את המצמצם.

(3) אם היה כבר במקום שסוף חמה לבוא וכפתו שם, כיון דאין ההורג מזומן ולא התחיל בו הנוק, אינו חייב. וכתבו התוס' דלמאן דאמר אשו משום חציצו, אם הביאו למקום שסוף חמה לבוא וכפתו שם, חייב. דהא אין חילוק בין המקרב האש אצל הדבר או מקרב הדבר אצל האש. אמנם בסוף דבריהם כתבו, דכיון דבעינן נמי לרוח מצויה, חשיב ככח כוחו ואין לחייבו על מיתה.

ו. (1) המסלק פטור, משום דגרמא בעלמא הוי. וכן לענין נזיקין פטור, דהא גבי מצמצם חייב טפי במיתה מאשר בנזיקין.

(2) כיון דיש אפשרות להתרפאות על ידי סממנין, לא חשיב מכת מות ופטור. ומסקינן דאף אם רק אחר כך הודמנו, הואיל וקודם עמידתו לדין מצאו לו זכות, אין לחייבו. ואף אם הוזק בעצמו פיזר הסממנין, פטור משום דהוי גרמא בעלמא.

(3) באופן דהתכונן דתחזור לאחוריו ותהרוג, אם התרו בו, חייב. דשפיר חשיב כוחו בכהאי גוונא. ולענין שוגג, מבואר בסוגיין, דרק אם פגע בו לאחר ד' אמות חייב, אבל אם פגע בו תוך ד' אמות אין לחייבו, משום דסתם כוונתו שילך למרחוק. ובתוס' הביאו פירוש דגם לענין מיתה במזיד, תליא אם הרגו תוך ד' או אחר ד'.

(4) אם מכח הנפילה הראשונה נפלו על השוקת שפיר הוי כוחו והוי קידוש. אבל אם שנת ונפל מכח עצמו לשוקת, לא חשיב קידוש. (5) באופן דהמים באו מכח ראשון, והיינו שהניחו סמוך למים והיה הוא במקום מדרון (שהמים לא נעצרו עד שבאו עליו), חייב משום דדמי לזורק חץ. אבל בכח שני דלא נפלו עליו המים מיד, הוי גרמא בעלמא ופטור.

ז. (1) באופן שנפלה תחתיו, פטור משום דודאי לאו כוחו הוא, ואף לא דמי לאבנו סכיננו ומשאו שהרגו ברוח מצויה, משום דלא שכיח הוא שיפול תחתיו, והוי כרוח שאינה מצויה, [ואי נמי כתבו התוס' דסוגיין איירי למאן דאמר אשו משום ממונן]. ואם נפלה לדדין חייב כיון דהוי מחמת כוחו, והא דלא אזלא למעלה, היינו משום דכח כחוש הוא.

(2) באופן שהיכוהו בבת אחת, לכולי עלמא פטורים, וביאר רש"י דהיינו משום ד"איש" כי יכה אמר רחמנא ולא שנים שהיכוהו. ובאופן שהיכוהו בזה אחר זה, לדעת תנא קמא פטור, משום דבעינן "כל נפש", וביאר רבא דגוסס בידי אדם דאיתעביד ביה מעשה דמי לטריפה דההורגו פטור. ולר' יהודה בן בתירא האחרון חייב, משום ד"כל נפש" הוי אפילו כל דהו נפש, ודמי לגוסס בידי שמים דחייבים עליו, דדוקא טריפה דניכר דנפסקו סימני חיותו פטור עליו.

(3) ההורג את הטריפה פטור, כיון דגברא קטילא חשיב. אבל ההורג את הגוסס, חייב כיון דאכתי יש בו חיות, ואף דרוב גוססין למיתה, מכל מקום אף באמדהו למיתה כל עוד שלא מת רק חובשים אותו ולא הורגים אותו. אבל הרובע את הטריפה חייב, כיון דסוף סוף עדיין לחליחותו קיימת ואיכא הנאה.

(4) טריפה שהרג בפני בית דין, אם היה הוא ביום שהוא זמן קבלת עדות, נהרג משום וביערת הרע. אבל אם רק עדים ראוהו, או בית דין ראוהו בלילה, פטור, משום דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה, דהא אי אפשר לקיים בהן דין כאשר זמם.

(5) לדעת רבא חייבים, משום דעד זומם חידוש הוא ולא הצריכה בה התורה עדות שאתה יכול להזימה. ורב אשי סבר דאף בעד זומם בעינן עדות שאתה יכול להזימה, וכיון דאינם בזוממי זוממים, אינם עדים ואינם חייבים.

(6) היכא דהבעלים טריפה, לכולי עלמא השור פטור כיון דהבעלים לא נידון בכהאי גוונא. והיכא דהשור עצמו טריפה, לדעת רבא לא דרשינן דומיא דהבעלים, כיון דהאי טעמא דאין הבעלים נהרג דהוי משום עדות שאי אתה יכול להזימה, לא שייכא בשור. ולדעת רב אשי אף בכהאי גוונא בעינן שיהיה דומיא דהבעלים. וכתבו התוס' דלענין לפטור השור היכא דלא נתכוון, כולי עלמא מודו דבעינן דומיא דבעלים, ופטור.

ח. (1) לדעת חכמים רגלים לדבר שמחמת המכה הראשונה מת, ועל כן הרוצח נהרג. ור' נחמיה דרש מדכתיב "אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו וניקה המכה" דעל כרחק אינו כפשוטו דעמד על בוריו, דהא פשיטא. אלא אתי להיכא דאמדהו למיתה ושוב אמדהו למשענת חיים, דניקה המכה.

(2) היכא דהיכה ואמדהו למיתה, אין הורגים מיד את הרוצח אלא חובשין אותו עד שימות הנרצח. ולחכמים ילפינן לה מ'ונקה המכה' דמכלל דעד עתה היה חבוש, ורק אם יקום על בוריו יציאוהו מן החבישה. ולר' נחמיה דמ'ונקה המכה' ילפינן לפטור אמדהו למיתה והקיל, ילפינן חבישה ממגדף דאפילו דלא היה בודאי מיתה, חבשוהו. וחכמים סברו דמגדף הוראת שעה היתה דהא כלל לא ידעו דחייב מיתה וליכא למילף מינה.

(3) בין אמדהו למיתה וחי ובין אמדהו לחיים ולבסוף מת פטור, אמנם חייב בתשלומי ה' דברים. ולרבנן, אמדהו למיתה וחי ילפינן מדכתיב "אם יקום והתהלך בחוץ רק שבתו יתן", ואמדהו לחיים ומת ילפינן מדכתיב "ולא ימות" והיינו דמעיקרא אמדהו שלא ימות. ובתוס' כתבו, דמאי דבעינן קרא לפטור באמדהו למיתה וחי הוא רק לענין חיוב תשלומי נזק, דאי לפטור ממיתה פשיטא. אמנם ברש"י מבואר דשפיר בעינן קרא אף לפטור ממיתה דלא נימא מה דהדר חי היינו משום דחס רחמנא עלה. ולר' נחמיה, אמדהו לחיים ומת לא בעי קרא משום דיצא מבית דין זכאי.

(4) מבואר במתניתין דפטור. וביאר רש"י דאף אם האדם עמד בצד הבהמה או הנפל והמכה קיבל עליו התראה, פטור כיון דהתראה ספק היא, דשמא לא יהרגנו.

ט. (1) אם יש במכתו שהתכוון בה כדי להרוג ולבסוף אף הוכה באופן שזו המכה יכולה להרוג, אף שלא מת באופן שבו נתכוון, חייב. אבל אם מעיקרא לפי כוונתו לא היה במכתו כדי להרוג בזה האופן, או שלבסוף הרגתו המיתה באופן אחר שאינו ראוי למות מחמת המכה, פטור.

2) לדעת רבנן חייב אף אם נתכוון לאחר, דכיון דאף הוא ישראל כמותו שפי הוי התראה וחייב. ולדעת ר' שמעון, פטור. וילפינן ליה מדכתיב "וארב לו" דבעינן עד שיתכוון לו. נולמאי דיליף רבי נתינה נתינה דבנתכוון לזה והרג את זה ליכא אלא חיוב ממון, לא בעינן לקרא ד"וארב לו", והוא הדין דמהאי טעמיה פטור היכא דלא התכוון לאדם מסוים או דסבור דאחר היה. אבל אמר דמתכוון לאותו שעומד שם, שפיר הוי כוונה וחייב.

3) באופן שכולם ישראלים, לדעת רבנן חייב, דהא נתכוון לזה והרג את זה חייב. ולר' שמעון פטור. והיכא דהיו שם אף כותים, ואפילו רק אחד, כיון דקבוע בתוכם ילפינן מקרא ד"וארב לו" דלכל הפחות הוי כמחצה על מחצה וספק נפשות להקל, ואף לרבנן פטור.

4) ילפינן מדכתיב "וארב לו" דהיכא דאיכא קבוע אינו נידון כמיעוט, ולכל הפחות הוי כמחצה על מחצה. וכתבו התוס' דאף לר' שמעון דדרש ל"וארב לו" דמתכוון לזה והרג את זה פטור, איכא למימר דאליבא דרבי מנתינה נתינה דרש לה, ואייתר "וארב לו" לומר דקבוע הוי כמחצה.

י. 1) לדעת רבנן דחייב מיתה, ודאי דאינו משלם, ולדעת ר' שמעון דפטור, רבי סבר דחייב בתשלומים וילפינן מקרא ד"ונתת נפש תחת נפש" והאי נתינה היינו תשלומים כנתינה דכתיבה למעלה גבי דמי ולדות. ולדעת חזקיה ילפינן מדהוקש למכה בהמה דבכל גווני שהרג אינו משלם ממון, ואפילו אינו נהרג.

2) מקרא דמכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת, ואיירי בין בהכאת חבירו, דדבר הלמד מענינו הוא, וכן איירי במכה אביו, דהא לא כתיב "ומת".

3) "שוגג ומזיד" איירי לענין ממון אחר דנתחייב בהדי מיתה. "מתכוין ואינו מתכוין" איירי לענין פטור מדמי הנהרג ולאפוקי מרבי דחייב בדמי הנהרג היכא דהרג באינו מתכוין. "בין דרך ירידה לדרך עליה" איירי לענין ליטול כופר ולפטור לרוצח מגלות וממיתה.

4) לדעת ר' אבהו איירי ברוצח שלא נגמר דינו שנתערב ברוצחים אחרים שנגמר דינם. ולרבנן כולם פטורים, משום דאין גומרין דינו של אדם אלא בפניו, ור' יהודה סבר דכיון דסוף סוף רוצח הוא, מכניסין אותו לכיפה ומאכילין אותם שעורים עד שכריסין נבקעת. ולדעת ריש לקיש, איירי בשור שלא נגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים שנגמר דינם, ולרבנן כולם פטורים, משום דכמיתת הבעלים כך מיתת השור, ואין גומרין דינו שלא בפניו, ור' יהודה סבר דכיון דממה נפשך כולם אסורים בהנאה, עבדינן להו כיפה, נומכל מקום אין הורגן בקופיץ דלא ליתי להחליפו באדם]. והתוס' הביאו גירסת ריב"ם, דאיירי בשור שלא נגמר דינו שנתערב בשוורים אחרים שכלל לא נגחו, ומשום הכי פטרי רבנן. ולדעת רבא, לא איירי בהוכר הגנב ונתערבו, אלא איירי שכלל לא ידוע מי הוא הרוצח, כגון שיצא חץ מבין שניהם, ולרבנן פטורים דלא אזלינן בתר אומדנא. ואף ר' יהודה מודה לו, ומאי דקאמר ר' יהודה כיפה, לענין שור שנגמר דינו שנתערב באחרים איירי.

יא. 1) לדעת הריב"ם בתוס', כיון שנגמר דינו כולם ימותו. ולדעת ר"ת, ניכבשינהו ודנינידו וכל דפריש מרובא פריש ושרי, מלבד היכא דנתערב בזבחים, דיחוש שמא יבוא עשרה כהנים ויטלו מן הקבוע למזבח, ולהכי כולם ימותו. והיכא דהתערב ברוב חייבים, בהא נחלקו רבנן ור' יהודה אליבא דריש לקיש, אמנם ודאי דאסרי בהנאה, דהא כל דפריש מרובא פריש. וכתבו התוס' דאיכא למימר דאף בהנאה שרי, משום דשור הנסקל רק אחר מיתתו נאסר בהנאה, אבל בחייו שרי.

2) מבואר בברייתא דכונסין אותן לכיפה, ולדעת ר' אליעזר בן יעקב טוקלין את כולם. ולרבנן דמתניתין אליבא דריש לקיש, כולם פטורים]. וכתבו התוס' דהיינו דווקא אליבא דר' יהודה דאפילו ספק ספיקא אסור, או דהאי אחרים באחרים, היינו כולם התערבו בעוד אחרים, דהוי כתרי רובא, אבל לא איירי בספק ספיקא.

3) באופן דעיברה קודם שנגחה, אף ולדה אסור בהנאה משום דגם הוא נגח. ואם עיברה אחר שנגמר דינה, למאן דאמר זה וזה גורם אסור, אף ולדה אסור משום דנגרם מאמו האסורה, ולמאן דאמר זה וזה גורם שרי, אף הכא שרי. ואם עיברה אחר הנגיחה, וילדה לאחר גמר דין, כיון דעובר ירך אמו אף הוא אסור בהנאה.

יב. 1) מעיקרא כתבו התוס' דרק למאן דאמר חוששין לזרע האב משכחת לפלוגתא אי זה וזה גורם אסור או מותר. ועוד כתבו התוס', דדוקא היכא דתרווייהו היתר נחלקו אי חוששין לזרע האב אי לאו, אבל היכא דחד מינייהו איסורא, כולי עלמא מודו דחוששין לזרע האב.

2) כתבו התוס' דמסוגיין משמע דהלכתא דעובר ירך אמו, אמנם הוכיחו דלענין טרפות דתלוי בחיות, לא אמרינן דעובר ירך אמו. ובשם ר"ת כתבו, דאדרבה, פסקינן דעובר לאו ירך אמו, מלבד הכא דכשנגמר דין האם הוי כנגמר הדין אף על הולד דהא חיות הולד תלוי באם.

3) מבואר במתניתין דדיינין להו בקלה. ואי נימא דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לקל, אתי שפיר בפשיטות. אבל אי נימא דמותרה לדבר חמור אינו מותרה לדבר קל, צריך לומר דמתניתין כרבנן דילפי ממקושש דלא בעינן להתרות אתו במיתה הכתובה בו, וסגי להרות בו במיתה סתם. נור' יהודה סבר דבעינן דווקא במיתה שנתחייב בה, וממקושש ליכא למילף משום דהוראת שעה היתה].

4) לדעת ר' שמעון ידונו בסקילה משום דהשריפה חמורה, ואף דבעלמא אזלינן בדיני נפשות בתר הרוב, הכא דודאי דינו בקלה, אי אפשר לדונו בחמורה. ולדעת רבנן, ידונו בשריפה, משום דהם רובא, ואף אי מיעוטא דנשרפין נתערבו ברוב נסקלין, ידונו בשריפה משום דלשיטתם הסקילה היא החמורה.

יג. 1) יאמר לו בניחותא אבא מקרא כתוב בתורה כך וכך, אבל לא יאמר לו בדרך הוכחה, ואף לא בדרך שאלה, משום דמכסיף לאביו ומצער.

2) אם נתחייב בזה אחר זה, אם נתחייב קודם בחמורה, פשיטא דנידון בחמורה, ואמרינן בסוגיין דאף אם נגמר דינו כבר לקלה, מכל מקום ילפינן מקרא דחזקאל דנידון בחמורה. ואם נתחייב בבת אחת, כגון חמותו שהיא אשת איש, לדעת רבנן לעולם נידון בחמורה. ור' יוסי סבר דאין איסור חל על איסור, וחייב רק משום האיסור הראשון שנפל עליו, מלבד היכא דהאיסור השני הוי איסור מוסיף אף על אחרים.

3) מבואר בסוגיין דשפיר מקבלים עליו עדות. וכתבו התוס' דעל כרחך איירי באופן שאת העבירה השניה עשה בפני בית דין וביום, דאי לאו הכי, אין מקבלים לעדים, דהוי עדות שאי אתה יכול להזימה, דהא גברא קטילא בעו לחייב. ועוד כתבו התוס' דכיון דאי מיתזמי קמאי או מיתכחשי סמכינן אבתראי, שפיר מקבלים להו ולא הוי עדות שאי אתה יכול להזימה.

4) אל ההרים לא אכל, היינו שמתוך שהוא חסיד לא הוצרך לאכול מזכות אבותיו. ועיניו לא נשא אל גילולי בית ישראל, היינו שלא הלך בקומה זקופה. ואת אשת רעהו לא טימא, היינו שלא ירד לאומנות חבירו. ואל אשה נדה לא קירב, היינו שלא נהנה מקופה של צדקה. ועל כרחך דהכי דרשינן, דאי כפשוטו, לא אתי שפיר מאי דקאמר קרא דמי שעושה אלה הוי צדיק גמור ויחיה.

- יד. (1) כיפה היינו מקום צר כדי גובהו, ונותנין לו לחם צר ומים לחץ עד שיקטן מעיינו, והדר מאכילין אותו שעורים שנופחים את בני מעיו ומת. ואמרינן דהעובר עבירות של כריתות נידון בכיפה משום דהתיר עצמו למיתה, והיינו דוקא היכא דעבר אותו עבירה כמה פעמים, אבל עבר עבירות חלוקות, איכא למימר דרוצה לטעום טעם איסור, ואין ראייה שהתיר עצמו למיתה. ולמאן דאמר מלקיות מחזיקות, לדעת רבנן דהוחזק בתרי, סגי בהא דלקה ושנה. ולרבן שמעון בן גמליאל בעינן ג' פעמים שילקה. ולמאן דאמר עבירות מחזיקות, אף לרשב"ג סגי בהא דעבר ושנה דבשלישית נכנס לכיפה. ואיכא מאן דאמר דכיפה צריכה התראה, ולהאי מאן דאמר אינו נידון בכיפה אלא ברביעית.
- (2) מבואר במתניתין דנידון בכיפה. ולדעת רב איירי בעדות מיוחדת והיינו שראו שנים אחד מחלון זה ואחד מחלון זה. ולדעת שמואל איירי באופן שלא התרו בו. ולדעת רב חיסדא איירי באופן שהוכחשו בבדיקות ולא בחקירות. והיינו משום דבכולי האי עדותן אמת, ורק לענין עונש מיתה לא חשיב עדות.
- (3) על הגונב כלי שרת, ועל המקלל בקוסם, והיינו דאומר יכה קוסם את קוסמו, ואיכא מאן דאמר דהיינו יכה קוסם לו ולקונו ולמקנו. ועל הבעל ארמית, וכל הני הוי הלכה למשה מסיני. וזר ששימש במקדש, לדעת חכמים מיתתו בידי שמים.